

2018 -12- 21

Dnr.....

Klagande (delges)

1. ETK-Service AB
Daggrosvägen 9
137 54 Tungelsta

2. Brf Furiren nr 7
Karlavägen 99
115 22 Stockholm

**Överklagande av beslut att avslå ansökan om tillstånd till
att inrätta en värmepumpsanläggning på fastigheten
Furiren 7 i Stockholms kommun.**

Beslut

1. Länsstyrelsen avvisar Brf. Furiren 7:s överklagande.
2. Länsstyrelsen avslår ETK-Service AB:s överklagande.

Bakgrund

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Stockholms kommun (förk. miljönämnden) beslutade genom delegation den 5 oktober 2015, dnr. 20015-008930, att med stöd av 2 kap. miljöbalken avslå och därmed avsluta ärende gällande ETK-Service AB:s ansökan om inrättandet av en värmepumpsanläggning på fastigheten Furiren 7 i samma kommun.

Av miljönämndens handlingar framgår bl.a. följande.

ETK-Service AB har den 26 maj 2015 inkommit till miljönämnden med en ansökan om att få inrätta en värmepumpsanläggning på fastigheten Furiren 7. Ansökan, som den slutligen bestämdes, avser åtta stycken energibrunnar om 250 meter per borrhål på nämnda fastighet. Till borrhålen ansluts två värmepumpar med en total avgiven effekt på 88 kW. Ingångshålen föreslogs placeras på tomtmark tillhörande Brf Furiren nr 7, på Tysta Gatan i Stockholm enligt ingiven och sedermera korrigerad borrhplan.

Miljönämnden förelade att ETK-Service AB att inkomma med en korrigerad borrhplan, vilken tar hänsyn till befintliga energibrunnar på fastigheten Musketören 4, alternativt att redovisa att borrhålsdjupet har kompenserat tillräckligt för att borrhålen ska kunna placeras närmare befintliga energibrunnar än 20 meter. ETK-Service AB uppmanades vidare att noggrant överväga den mest lämpliga

Datum
2018-12-18

Beteckning
505-44281-2015

placeringen av borrhålen med hänsyn till möjligheten för grannfastigheterna Musketören 6, Furiren 6 och Furiren 8 att kunna borra efter bergvärme i framtiden. Till sist uppmanades ETK-Service AB att upprätta en borrplan för närområdet för att visa på att ingen grannfastighet utesluts. ETK-Service AB besvarade miljönämndens föreläggande med att de kompenserat antalet borrhålsmeter ordentligt, från beräknade 1 523 meter till 2 000 meter.

Miljönämnden meddelade ETK-Service AB att det krävdes en vidare utredning över den föreslagna borrplanen och ETK-Service AB ombads undersöka möjligheten att rikta borrhål under/mot Karlavägen i sydöstlig riktning, exempelvis genom att placera de föreslagna borrhålen på den egna innergården. Miljönämnden frågade ETK-Service AB om det inte finns en möjlighet att borra färre men djupare borrhål, samt uppmanade ETK-Service AB att redovisa om de hade tagit med i beräkningarna att ett flertal av de föreslagna borrhålen för närområdet hamnade närmare deras föreslagna borrhål än 20 meter.

ETK-Service AB meddelade miljönämnden att de ska försöka korrigera borrplanen till det bättre för fastigheterna Musketören 4, Musketören 6 och Furiren 8. ETK-Service AB angav att det inte finns några alternativa ingångshål än de föreslagna. ETK-Service AB bedömde även att det inte var möjligt med färre men djupare borrhål med hänsyn till tryckfallet. ETK-Service AB angav även att de inte kommer att återladda berget. ETK-Service AB angav till sist att det inte finns någon direkt utredning för det angivna kompenserade borrhålsdjupet och att en utredning, exempelvis en EED-beräkning, skulle bli mycket kostsam.

ETK-Service AB inkom därefter till miljönämnden med en korrigerad borrplan för närområdet, varefter miljönämnden uppmanade ETK-Service AB att ge in en redogörelse för värmepumpsanläggningens dimensionering. ETK-Service AB inkom med energiberäkningar för grannfastigheterna Musketören 4, Musketören 6, Furiren 6 och Furiren 8 samt med en uppdaterad borrplan, varav tänkbara borrhålsplaceringar avseende nämnda fastigheter framgick. Miljönämnden skickade en förfrågan till ETK-Service AB huruvida det fanns en särskild anledning till att den sydligaste borrhålsplaceringen på Musketören 4 enligt borrplanen var utritat som nollgradering när det var fråga om ett befintligt och graderat borrhål. ETK-Service AB besvarade förfrågan med att det var meningen att alla fastigheter hade fiktiva borrhål.

Miljönämnden motiverade sitt avslagsbeslut med att ETK-Service AB, trots de kompletteringar som gjorts i ärendet, inte hade visat att verksamheten var lämplig med hänsyn till berörda grannfastigheters befintliga, alternativt i framtiden tillkommande, värmepumpsanläggningar. Miljönämnden bedömde att det inte kunde uteslutas att den sökta borrhålsplaceringen kunde komma att påverka befintlig bergvärmeanläggning på Musketören 4. Den befintliga utredningen bedömdes inte heller som tillräcklig för att säkerställa att Musketören 6, Furiren 8 och Furiren 6 kunde borra för bergvärme i framtiden. En borrhålsplacering som tar mindre anspråk på grannfastigheterna och som riktas ut mot Karlavägen ansåg då vara fördelaktigare ur ett energihushållningsperspektiv. Tillstånd att inrätta en

Datum
2018-12-18

Beteckning
505-44281-2015

värmepumpsanläggning på fastigheten kunde därför inte medges för sökta borrhållsplaceringar, varför ansökan avslogs. En alternativ utformning av en värmepumpsanläggning på fastigheten Furiren 7 avgörs när ansökan inkommer.

ETK-Service AB och **Brf. Furiren 7** har båda överklagat beslutet och yrkat att ETK-Service AB:s tillståndsansökan ska beviljas. De har i huvudsak anfört följande.

Borrplanen har korrigerats flera gånger så att alla omkringliggande fastigheter ska kunna borra efter bergvärme i framtiden. Det totala borrhållsbrödet har hela tiden varit 8 000 meter för att kompensera för områdets fastigheters energiförluster p.g.a. trängsel. Enligt beräkningsprogram behövs 1 523 meter på ostörd mark. Den valda placeringen av ingångsborrhålen fungerar bäst för Brf. Furiren 7 rent byggnadstekniskt. Det spelar ingen roll var ingångshålen placeras bara de vinklas efter bästa förmåga. Det saknar därför betydelse om borring kan ske från innergården. Några hål kommer oavsett placering alltid att ligga inom 20 metersradien. Därför har kompensation skett med mer borrhållsbrödet. Anledningen till att djupare borring bör undvikas är att det skulle kräva en till cirkulationspump med ökade kostnader och behov av mer elenergi för pumparna. Det är en tillfällighet att resultat är samma som efterfrågade energiberäkningarna för närområdet. De gjorde sin närområdesborrplan efter den som Musketören 4 givit in. Det blir bara en massa antaganden om de omgivande fastigheters effekt/energianvändning och hur stor anläggning som de då tänker anlägga är helt upp till den sökande i närområdesborrplanen. Musketören 4 räknade upp antal borrhållsbrödet med 27 %. När de gjorde samma fick de resultatet 2 000 meter. Det som är viktigt är att i största möjliga mån planera sina borrhåll efter fastighetens förutsättningar och att det garanteras en felfri anläggning med option på 5 års garanti. Det är inte möjligt att alla fastighetsägare ska kunna borra efter bergvärme. Hänsyn har tagits till övriga fastighetsägare och borrhållsbrödet har riktats mot Karlavägen.

Motivering

Tillämpliga lagrum m.m.

Med miljöfarlig verksamhet avses enligt 9 kap. 1 § miljöbalken (1998:808)

1. utsläpp av avloppsvatten, fasta ämnen eller gas från mark, byggnader eller anläggningar i mark, vattenområden eller grundvatten,
2. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom annat utsläpp än som avses i 1 eller genom förorening av mark, luft, vattenområden eller grundvatten, eller
3. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för omgivningen genom buller, skakningar, ljus, joniserande eller icke-joniserande strålning eller annat liknande.

Datum
2018-12-18

Beteckning
505-44281-2015

Enligt 9 kap. 6 § miljöbalken får regeringen meddela föreskrifter om att det ska vara förbjudet att utan tillstånd eller innan anmälan har gjorts anlägga eller driva vissa slag av fabriker, andra inrättningar eller annan miljöfarlig verksamhet.

Det föreskrivs i 17 § förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd att kommunen får föreskriva att det ska fordras tillstånd av miljönämnden för att inrätta en värmepumpsanläggning för utvinning av värme ur mark, ytvatten eller grundvatten inom kommunen eller inom vissa delar av denna, om det behövs för att skydda människors hälsa eller miljön.

Kommunfullmäktige i Stockholms kommun har den 4 november 2013 beslutat att anta lokala hälsoskyddsföreskrifter (Kfs 2013:19). Enligt 3 § i föreskrifterna ska den som avser att inrätta en värmepumpsanläggning för utvinning av värme genom mark, ytvatten eller grundvatten ansöka om tillstånd hos miljö- och hälsoskyddsnämnden.

När frågor prövas om tillstånd enligt miljöbalken är alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet enligt 2 kap. 1 § miljöbalken skyldiga att visa att de förpliktelser som följer av miljöbalkens 2 kapitel iakttas.

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet ska enligt 2 kap. 2 § miljöbalken skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet ska enligt 2 kap. 3 § miljöbalken utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Alla som bedriver en verksamhet ska enligt 2 kap. 5 § miljöbalken hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna att bl.a. återanvändning och återvinning. I första hand ska förnybara energikällor användas.

För en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det enligt 2 kap. 6 § första stycket miljöbalken väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Kraven i 2–5 §§ och 6 § första stycket gäller dock enligt 2 kap. 7 § miljöbalken i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Datum
2018-12-18

Beteckning
505-44281-2015

Sveriges geologiska undersökningar (förk. SGU) har i december 2016 givit ut rapport "Vägledning för att borra brunn; Normbrunn – 16". I rapporten anges bl.a. följande. Om två eller flera geoenergianläggningar anläggs för nära varandra, eller om borrhålet är för grunt i förhållande till energibehovet och värmepumpens storlek, kan följden bli betydligt lägre temperatur i berggrunden än beräknat. Det ger en försämrad verkningsgrad på anläggningarna och om det blir så kallt runt borrhålet att det fryser kan underdimensionerade borrhål medföra att kollektorslangarna trycks ihop och skadas av isbildning i borrhålet. I värsta fall kan det leda till att köldbärarvätska läcker ut och förorenar omgivande grundvatten och att geoenergianläggningen slutar fungera. Om brunnen är anlagd i tjälfarlig mark kan frysningen runt borrhålet även innebära markskador som i vissa fall kan bli relativt omfattande. För att undvika sådana risker bör borrhål för uttag av energi om möjligt alltid placeras centralt på fastigheten och borrhålets djup dimensioneras efter möjligheten att omgivande grannar i framtiden kan komma att skaffa geoenergi även om de vid borrhålets tillfälle inte har gjort det. Om borrhålet av praktiska skäl inte kan placeras centralt bör hålet lutas in mot fastighetens centrum och i vissa fall behöver det även kompenseras med ökat borrhålets djup. Om det saknas brunnar på omgivande fastigheter rekommenderas det att eftersträva att placera energibrunnen 10 meter innanför tomtgränsen. I förhållande till befintliga energi- och vattenbrunnar rekommenderas att borrhål för energiuttag förläggs 20 meter därifrån. För att undvika termisk påverkan mellan två borrhål vid uttag av energi om det rekommenderade avståndet inte kan uppnås, kan åtgärder som att luta borrhålet bort från befintlig brunn och kompensera med ökat borrhålets djup vara alternativ.

Det följer av 16 kap. 12 § punkten 1 miljöbalken att överklagbara beslut får överklagas av den som beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot.

Länsstyrelsens bedömning

Miljönämnden har avslagit ETK-Service AB ansökan om tillstånd till att få inrätta en värmepumpsanläggning på fastigheten Furiren 7. Beslutet har överklagats av både tillståndssökande ETK-Service AB och av Brf. Furiren 7.

Som framgår av 16 kap. 12 § första punkten miljöbalken är rätten att få överklaga beslut enligt miljöbalken begränsad. Det krävs nämligen bl.a. att beslutet angår och går den klagade emot. Med detta avses att beslutet antingen ska påverka den klagandes rättsställning eller beröra ett intresse som på något sätt är erkänt av rättsordningen (se prop. 1997/98:45, del 1, s. 483).

Om en miljönämnd beslutar att avslå en ansökan om tillstånd, anses avslagsbeslutet både angå och ha gått den tillståndssökande emot. ETK-Service AB har således klagorätt på avslagsbeslutet. Däremot anses som huvudregel ett beslut om att avslå en tillståndsansökan inte ge upphov till sådana negativa

Datum
2018-12-18

Beteckning
505-44281-2015

konsekvenser som är erkända av rättsordningen för andra än den tillståndssökande på sådant sätt att de ska tillerkännas klagorätt.

Det framgår av ärendets handlingar att det inte är Brf Furiren 7 som har sökt tillståndet. Det framgår dock att Brf Furiren 7 är fastighetsägare till den fastighet som tillståndsansökan avser och att Brf. Furiren 7 även vill att aktuell bergvärmeanläggningen ska komma till stånd. Det är dock inget av rättsordningen erkänt intresse att någon annan än en själv ska få sin tillståndsansökan besvarad positiv. Ett avslag på ETK-Service AB:s tillståndsansökan medför ur rättsligt hänseende heller inga negativa konsekvenser för Brf. Furiren 7. Föreningen är på intet sätt förhindrad att själv ansöka om att få anlägga en bergvärmeanläggning på fastigheten och få den tillståndsansökan prövad. Något annat som medför att Brf. Furiren 7 ska tillerkännas klagorätt har inte framkommit i ärendet. Brf. Furiren 7:s överklagande ska följaktligen avvisas.

Gällande ETK-Service AB:s överklagande, vilket ska prövas i sak, gör länsstyrelsen följande bedömning.

En värmepumpsanläggning för bergvärme utnyttjar den energi som finns i berggrunden, vilket innebär att temperaturen sänks i den omgivande marken. Sålunda kan grannfastigheters bergvärmepumpar, eller möjligheten att i framtiden anordna sådana, störas eller omöjliggöras om inte avståndet borrhålen emellan dimensioneras på ett sådant sätt att störning inte uppstår. Avståndet mellan borrhål är inte reglerat i lag och det finns heller inga tillämpningsföreskrifter eller allmänna råd utgivna. I praxis har det dock varit brukligt att beakta de avståndsrekommendationer som anges i SGU:s vägledning Normbrunn – 16. Vanligtvis rekommenderas ett avstånd om minst 10 meter till fastighetsgräns och 20 meter mellan två borrhål. På många platser i Stockholmsområdet är det dock inte praktiskt möjligt att upprätthålla dessa avstånd fullt ut. Om avståndet vore uppställt som ett absolut krav, skulle många fastigheter komma att uteslutas från möjligheten att anlägga en bergvärmeanläggning. De fastighetsägare i ett område som först ansöker om tillstånd till att inrätta en sådan anläggning skulle gynnas, vilket enligt länsstyrelsens mening inte kan betraktas som tillfredsställande varken ur rättvisesynpunkt eller från hushållningssynpunkt. I vissa fall kan närheten till andra hål kompenseras genom att borrhålen lutas från varandra eller fördjupas om de rekommenderade avstånden inte kan uppnås.

Länsstyrelsen delar miljönämndens bedömning. ETK-Service AB har inte visat att valda borrhålsplaceringar är lämpliga med hänsyn till framförallt befintliga borrhål i närområdet men även med avseende på eventuella framtida borrhål. ETK-Service AB har inte givit in tillräcklig redovisning som styrker att borrhplanen kan fungera. Miljönämnden har således haft fog för sitt avslagsbeslut. Länsstyrelsen avslår därför ETK-Service AB:s överklagande.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt enligt bilaga 1.

Beslut i detta ärende har fattats och godkänts digitalt av länsjuristen Johan Erlandsson.

Kopia till:

Akten
Miljö- och hälsoskydds nämnden i Stockholms kommun, Box 8136,
104 20 Stockholm

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilaga 1

Du kan överklaga beslutet

Om du inte är nöjd med länsstyrelsens beslut, kan du *skriftligen* överklaga beslutet hos mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt. **Observera att du ska skicka eller lämna in överklagande till, Länsstyrelsen i Stockholms län, Box 22067, 104 22 Stockholm. Du kan även skicka in överklagandet via e-post till stockholm@lansstyrelsen.se.** Det ska du göra därför att länsstyrelsen måste pröva om överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare till domstolen.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till länsstyrelsen **inom tre veckor från den dag du fick del av beslutet**. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det domstolen som beslutar om tiden kan förlängas eller inte.

Om den som överklagar är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Ditt överklagande ska innehålla

- vilket beslut som överklagas, beslutets datum och diarienummer
- hur du vill att beslutet ska ändras
- varför du anser att länsstyrelsens beslut är felaktigt

Skriv också följande uppgifter:

- adress till bostaden
- telefonnummer där du kan nås
- eventuellt övriga uppgifter som behövs för att man ska kunna skicka handlingar till dig

Om du har handlingar eller annat som du anser stöder din mening, bör du skicka med kopior på dessa.

Ombud

Du har rätt att anlita ett ombud som kan sköta överklagandet åt dig. I så fall ska ombudet underteckna skrivelsen, bifoga en fullmakt i original från dig samt uppge sitt namn, adress och telefonnummer.

Behöver du veta mer

Har du ytterligare frågor kan du kontakta länsstyrelsen på e-post stockholm@lansstyrelsen.se eller telefonnummer 010-223 10 00. Ange beslutets diarienummer.